

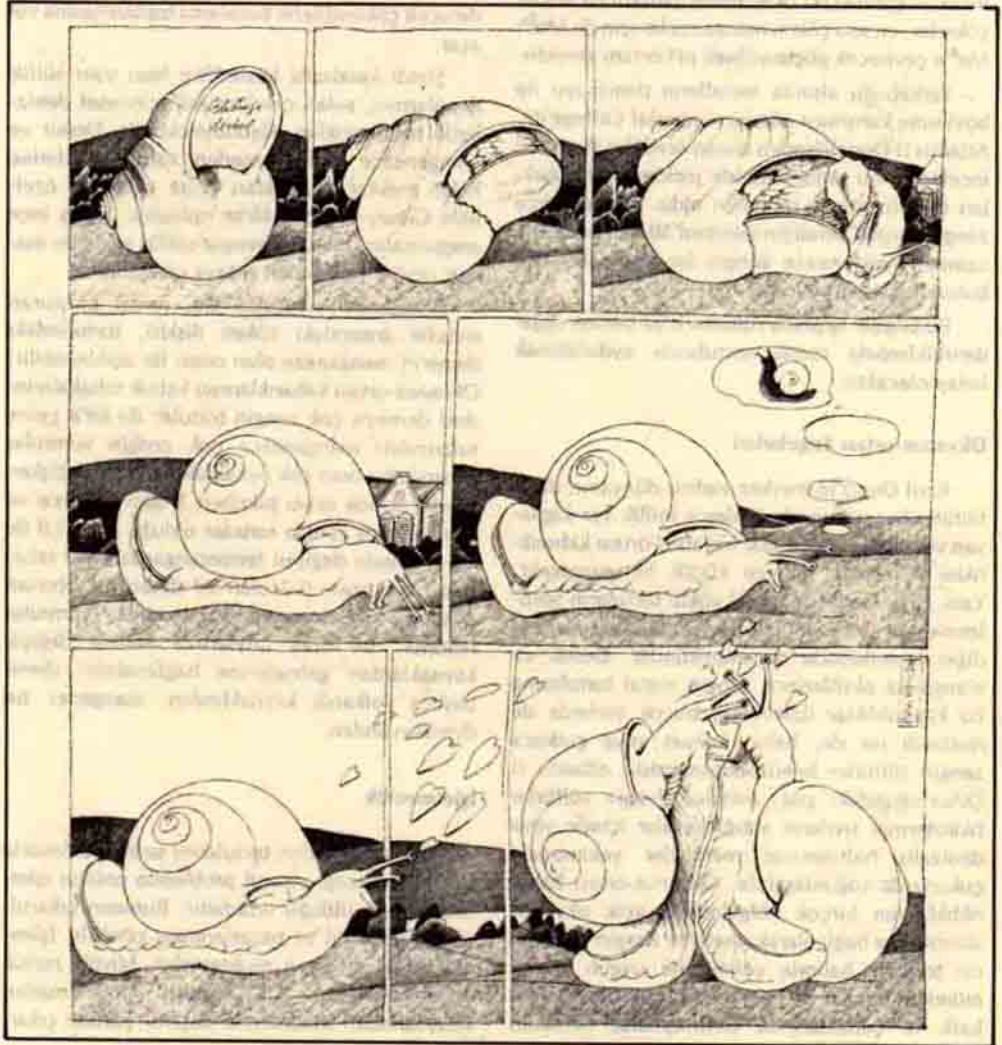
tilması için önce bazı güç teknolojik problemlerin çözülmesi lazımdır. Bir süreden beri placer'ler çıkartılmakta ve bu iş oldukça kolay yapılmaktadır. Bunun için sadece tarak ve emme makinaları kullanılmaktadır. Kıyından uzaklardaki fosforitleri çıkarmak için henüz kimse girişimde bulunmamıştır. Yani bu iş için henüz bir sistem gelişmemiştir. Bunun aksine, manganiz yumru-

larını çıkartmak için iki sistem geliştirilmektedir: bir hidrolik emme cihazı, ki bir bakıma bir elektrik süpürGESİNİ andirmektedir.

Bir de, bir zincir gibi taşıyıcı kemer üzerinde dibe indirilen çok sayıda kova'dan ibaret bir sistem. Bunların her ikisi de denizde denenmiş, fakat hiçbiri de henüz kullanılmamıştır. Metal içeren tuzlu denizsuyu ve tortularından metalle-

SALYANGOZLARIN DÜNYASINDAN HABERLER

Salyangozlar
Fakat
orman
açıcı
bir pe
dere

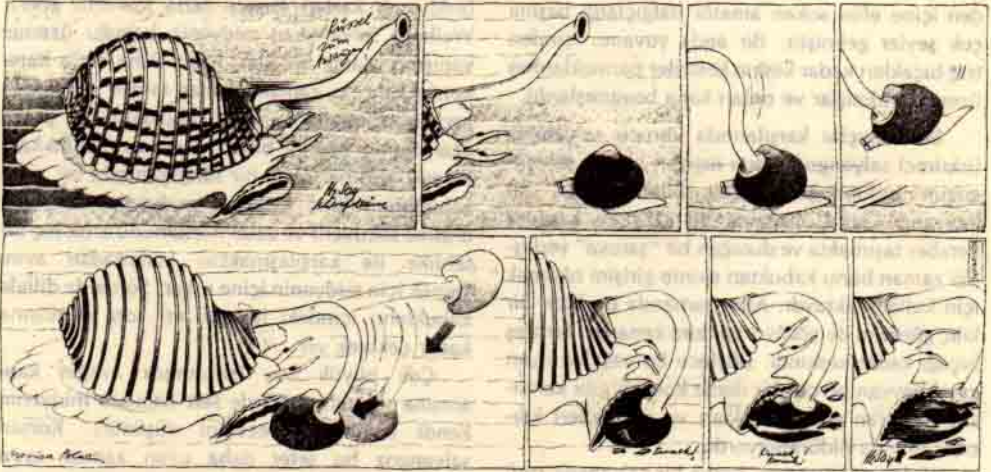
rin yeniden elde edilmesi için kuşkusuz bir çeşit pompalama işlemi gerekecektir.

Herhangi bir denizaltı madenciligi, çok geniş çöküntü ve dipsularını altüst edip, öyle bir kirlilik problemi doğurabilir ki, özellikle Kızıl Deniz gibi kapalı havzalarda kirlenme çok şiddetli olur, çünkü oralarda metalce-zengin tuzlu suların metallerin ayrılabilmesi için bunların yüzeye

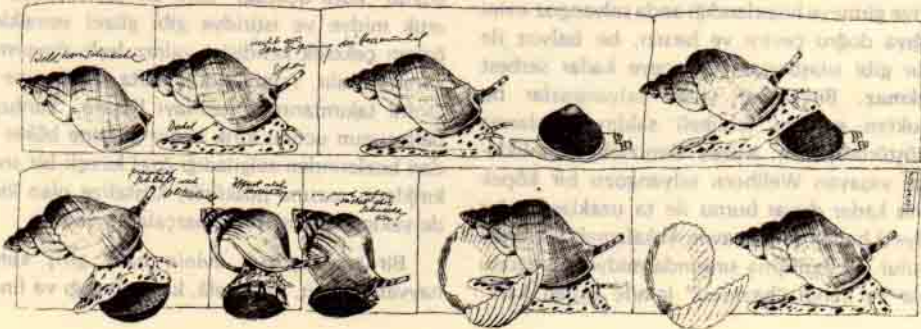
taşınması gerekecektir. Eninde sonunda, hukuki ve mali düşüncelerle denizaltı maden işletmeciliği sınırlandırılacaktır. Okyanus tabanları için uluslararası bir kanun yapılan dek bu metallerin ticari işletmeciliğini sağlaması için gerekli büyük miktarda harcamalar olacağına benzememektedir.

SPECTRUM'dan
Çeviren: Ruhsar KANSU

yaşadıkları sürece yavaş sürünmenin rekorunu ellerinde tutacaklardır. Salyangozların dünyasındaki savaşlar ve şiddet karşısında balta girmemiş hayvan serüvenleri hiç kalır. Salyangoz türleri içinde becerikli "kasa" sur şövalyeler ve korkunç işkence uzmanları da vardır. Yeni araştırmalar insanın benzeyen gerçekleri ortaya çıkarmıştır. Fakat aşkın en üstün ilgilenenler bile bazı salyangozlardan çok şey öğrenebilirler.

Solda: Salyangozların aşkı. Bağ salyangozu eşinin o civarda olduğunun farkına varırsa, kabuğunu kapayan kapağı açar, dışarı çıkar ve birleşme sırasında kabuk vücudun arkasında kalır. Yukarıda: Zehirli hortumlu salyangoz. Dünyada biricik olarak bu salyangoz sülfirik asit üretir, bununla midyelerin yumuşak kısımlarını eritir ve midyenin kabuğunda toplanan bu sıvıyı içer. Hortumun içindeki özel hortum, kendinin bir zarar görmesini engeller. Aşağıda: Kasaları açan salyangoz. Kuzey Denizinde yaşayan bu hayvan bir midye kabuğunun üstüne çıkar ve avı kabuğunu açncaya kadar bekler, sonra da "ayağını" midyenin içine sokar.

Salyangozlar hakkında bildiklerimiz pek fazla değildi. Biz onları tenbel, hemen hemen duygusuz yaratıklar, ruhsuz salata yiyciler sanırdık.

Fakat salyangozlar üzerinde esaslı incelemeler yapan davranış biyologları bunun tam tersini söylemektedirler. Birçok salyangoz, kabuklu sümüklüböcek türleri korkunç derecede yırtıcı hayvanlardan sayılır. Bazıları insanları bile öldürebilirler. Yerine göre kesici âletler, hançer, zehirli iğne, matkap ve kelepçe bile kullanırlar. Gidecekleri rotayı yerin manyetik alanına göre bulurlar, avın dönemlerini pek güzel tanırlar ve sevişecekleri zaman karşılıklı aşk okları atmasını bile bilirler.

Karibi denizinde, bir mercan kayasında yirmi santimetre büyüklüğünde garip bir salyangoz yuvasına rastgelen ve onu araştırmak için bilmeden içine elini sokan amatör dalgıçların başına çok şeyler gelmiştir. Bir anda yuvanın içinden traş bıçakları kadar keskin kesiciler parmaklarının üzerine atılmışlar ve onları kana boyamışlardır.

Bu dalgıçlar karşılarında vurucu salyangoz (iskrimci salyangoz) adını taşıyan bir tür salyangozun bulunduğunu tabii bilmiyorlardı. Bu hayvancık arka ayağında bir cins ev kapısını beraber taşımakta ve durağan bir "şatoya" yerleştiği zaman bunu kabuktan evinin girişini tıkamak için kullanmaktaydı. Aynı zamanda bu kapı bir kılıç görevini de görüyordu, zira kenarları bir traş bıçağı kadar keskindi. Böylece bu yeşillik yiyen zayıf hayvan gerçek bir deniz korsanı gibi kendisine saldıran yırtıcı balıkları ve yengeçleri kılıcıyla anında öldürebiliyordu.

Akdenizde yaşayan başka bir salyangoz türü olan Triton salyangozu da kendisini yaklaşık 30 santimetre büyüklüğündeki kabuğu ile daha az etkin olmayan bir şekilde savunmaktadır. Koca bir morina, bir yılın balığı gibi yavaşça bu lezzetli ava yaklaştığı zaman, salyangoz düşmanın derhal farkına varır, sonra ayağıyla, kendisini emerek bir kaya parçasına yapıştırır ve evinin giriş kapısını "misafirini" içeriye davet edecek şekilde yukarıya kaldırır. Morinanın içeriye girmeye hazırlandığı anda salyangoz evini aşağıya doğru çevirir ve hırsız, bir balyoz ile vurur gibi sıkıştırarak, ölünceye kadar serbest bırakmaz. Birçok et yiyen salyangozlar bu kabuktan evlerini tehlikeli saldırı silâhlarına dönüştürmüşlerdir. Kuzey Denizin derinliklerinde yaşayan Wellhorn salyangozu bir köpek burnu kadar duyar burnu ile ta uzaklardan bir midyeyi haber alır ve avını yakalamak için yola koyulur. İlk buluşma sırasında midye kabuğunu kapar ve kendi "hazinesi" içinde kapalı kalır.

Fakat zeki bir kasa hırsız olan salyangoz değişik kasaların kilitlerinin nasıl açılacağını pek iyi bildiğinden duruma göre midye kabuğunu açacağı tekniği bulur ve kullanır.

Küçük para kasası tipi: Salyangoz fazla savsaklanmaz, ayağıyla midyenin bir tarafına kendisini emerek yapıştırır ve kabuğunun giriş kenarlarını, sert bir vuruş ile bir balta gibi kullanarak midyenin ince kabuğunu parçalar.

Kutu Açacağını Kaybeden Bir Salyangoz

Orta boyda kasa tipi (kabuğun "zırhı" böyle bir kasayı parçalamaya kâfi gelmez): Böyle bir durumda üst midye kabuğuna yapışan salyangoz, iki kabuğun kapandığı yeri giriş kenarıyla bulur, sonra bunu araya sokarak kasalarının kuvvetiyle midyenin kabuğunu zorla açar. Büyük boy (midyenin kasları hırsızca fazla kuvvetli gelir): Wellhorn salyangozu midyenin kabuğu üzerine yapışmış olarak bir saat, hatta daha fazla hareketsiz kalır, o zamana kadar midye tehlikenin geçmiş olduğunu sanır ve kabuklarını bir parça açar. Bunun üzerine bizim korsan da ayağını kapı ile eşik arasına sokan bir saldırgan gibi bir anda kabuğunun giriş kenarını midyenin kabukları arasına sokuverir ve uzun hortumunu artık hiç bir tehlike ile karşılaşmaktan korkmadan avını yemek için midyenin içine sokar. Sonra da diliyle kabukların içindeki lezzetli eti son kalıntısına kadar çekerek yer.

Çok büyük boy (salyangoz ayağın kapı arasına soktuğu takdirde sert kabuklu midyenin kendi evini kırabileceğini düşünür): Korsan salyangoz bu sefer daha uzun zaman avını bekler, ta ki midye kabukları sonuna kadar açılınsın. O zaman büyük bir vuruşla içerideki yumuşak eti parçalar, midyenin kapama kasalarını hareketsiz hale getirir. Tabii salyangozların da şaşırıp hata ettikleri olur. Birçok durumda evlerinin kenarları çok büyük bir midye ya da istiridyenin kabukları arasında sıkışır kalır ve hayvancık kendi ev kapılarını kapamak için bunları birbirine çarpınca da parçalanır. O zaman korsan salyangozun "kutu açacağı" diye bir şeyi kalmaz ve artık midye ve istiridye gibi güzel yemeklere özlüm çekerek kendisini yalnız leşle doyurmak zorunda kalır. Yalnız birkaç hafta içinde yine de "sofra takımlarını" onarmayı başarır. Yumuşak paltosunun ucunu kırık kenar üzerine bükerek ve deri bezlerinden salgıladığı özel kireçli bir sıvıyı kırıkların arasına püskürür, kristalize olan kireç de yakın zamanda evin parçalarını yeniler.

Bir salyangozun evinin basit giriş kenarı hayvana demir, manivelâ, kasap bıçağı ve fındık

Şilteli salyangoz. Menekşe salyangozu sıcak sularda bir zehir küpü ve bir yelken uzmanıdır (1). Hava köpüğünden bir lastik köpüğü şiltesi yapar, üstüne çıkar ve rüzgâr önünde bir yelkenli gibi denize açılır (2), şiltenin arkasında avını bekler (3). Portekiz Kalyonu adını alan avı ondan 10.000 kat daha büyüktür ve 30 metre uzunluğunda kolları olmasına rağmen, bu küçük şeytan, devî menekşe renginde bir boyalı madde ile uyutur ve sonunda onu yer.

kıracağı olarak hizmet gördüğü düşünülürse, salyangozun evi üstündeki insana tam bir savaş hissi veren boynuzlar, sivrilikler, çengellere ne demelidir?

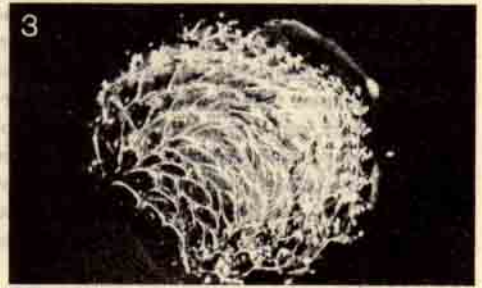
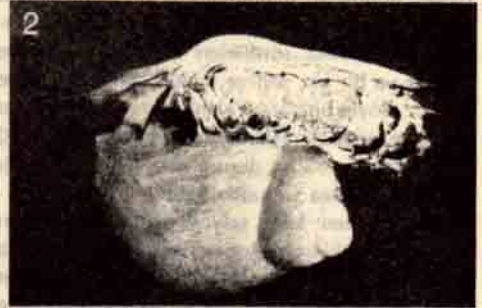
DELEN, DELEN VE DAMIA DELEN BİR SALYANGOZ

Bundan başka bir de deniz salyangozları vardır ki bunların evleri dikenli bir taç gibi sivri dikenlerle doludur. Bunlar herşeyden önce salyangoz yiyen salyangozlara karşı onların savunma silâhlarıdır. Bu tür bir düşman, bir salyangozun düz evinin üstüne bir kere oturup bir nevi dişçi matkabiyle onun kabuğuna bir delik açmağa başladı mı, arkadan o kuvvetli sindirim salgısını evin içine püskürtür ve avını eritir; sonra da bir saman çöpü ile şişeden gazoz içer gibi hortumuyla emerek onları midesine indirir.

Salyangozların bu öldürücü tabiatı düşünülürse, evlerinin (kabuklarının) bir ucunu sivriltilip öldürücü bir silâh olarak kullanmasını becerecekleri akla gelebilir. Gerçekten de böyledir, Panama sularında yaşayan hançerli deniz salyangozlarında bu gerçekleşmiştir. Onlar 16 milimetre uzunluğunda, sivri, ensiz küçük bir hançer ile avlarını, arka arkaya delerek öldürürler.

Eskiden katillerin hançerlerini elbiselerinin içinde sakladıkları gibi, "denizin bu tek boynuzlu hayvanı" da öldürücü silâhını kullanmadığı zamanlar onu paltosunun kenarındaki yumuşak bir çantada taşır ve o yalnız hedefe vardıkları zaman kırmızı kını içinde beyaz olarak parıldardı. Bir süt konserve kutusunu delmek için kullanılan demir gibi o da denizdeki avlarını kireç zırhlarını bununla deler ve hortumu ile de bütün avını yer.

Kuzey denizi kıyılarında midye ve salyangoz tutanlar, bu küçük hayvanların ölümüne sebep olan o temiz delinmiş delikleri pek güzel bilirler. Bütün bunlar ay salyangozunun marifetleridir.

Bu deliklerin salyangozun bir egeye benzeyen diliyle delinmesi birkaç saat sürdüğü için, kurbanının da bu zaman içinde bağlanmış olması gerekir. Aksi takdirde çamurlar içine girecek olan midye, orada bir köstebek gibi büyük bir hızla hareket ederek, üstündeki salyangozdan kendisini sıyrarak kurtaracaktı. Bu yüzden haydut midye üzerine sürünerek çıkar, onu yana çevirir ve arkası üstü yatan ve ayaklarıyla bir topu dengede tutan bir cambaz gibi avını bir düziye döndürür; tabii bu salyangoz temposunda olur. Bu sırada ay salyangozu avını geniş, yapışkan ve dayanıklı bir bant ile sarar.

Böylece onu iyice sardıktan sonra kurbanını bir çekme halatından tutar gibi bu banttan çeker ve midyeyi rahatça delip yiyebileceği sessiz bir yere götürür. Ay salyangozu yalnız midyelerin üzerine düşmez, kendi soydaşlarını ve başka salyangozları avladığı da olur.

SÜLFİRİK ASİT PÜSKÜREN BİR SALYANGOZ

Salyangozların dünyasında yalnız örümceklerin tekniği değil, zehirli yılanların yöntemleri de pek güzel taklit edilir. Hint Okyanusundaki koni salyangozları insanları bile öldürebilirler. Bir koleksiyonda bunların boş evleri zararsız, hatta büyüleyici bir güzelliğe görünürler ve fiatları 4000 Marktan (25.000 TL.) aşağı değildir. Öteki tehlikeli zehirli ve "ok atıcı" sürüngelede olduğu gibi bu tür salyangozda bir tek ege dışı birkaç milimetre uzunluğunda bir zehir okuna dönüşmüştür. Ok zehiri Güney Amerikalı kızılderrillilerin oklarına sürdükleri "Curare" zehirine benzer ve bir kaç saniye içinde kurbanını felce uğratar. Böyle bir yarayı alan insanda ölüm oranı kobra ve çingiraklı yılanların ısırıklarından % 20 yüksektir. En müsait durumlarda insan en aşağı birkaç gün hasta ve halsiz kalır.

Bu yüzden koni salyangozlarının balıkları bile yakaladıkları pek şaşılacak birşey olmasa gerektir. Çoğu kez kendilerini kuma sokup bekler ve süper burunlarıyla avlarının nereden gelmekte olduğunu saptarlar, sonra hortumlarını yavaşça kurbanlarına doğru uzatırlar ve yılanlardan beklenen, fakat bunlardan tahmin edilmeyen bir hızla kurbanlarını sokarlar. Bunun üzerine hortumları domuz yutan bir dev yılanın karnı gibi açılır ve avını evinin dışında asılı bulunan bir torbanın içine alarak orada saklar. Birkaç saat süren sindirimi sırasında salyangoz kalesine giremez, çünkü kendi özel kapısı için fazlasıyla şişmanlamış durumdadır.

Akdenizde rastlanan 30 santimetre büyüklüğünde dev salyangozlar tükürük bezlerinde asit sülfirik üretirler, bu hayvanlar dünyasında biricik bir misaldir. Hortumun içinde bulunan ikinci bir hortum, bu asidin hayvanın kendisini etkilemesini engeller. Fakat kurbanının hali fecidir. İlk önce dev salyangoz hortumunun son kısmıyla kurbanının üzerinde sıkıca yerleşir. Bıçak gibi çene kemikleri avının derisini kazır ve sonra sülfirik asit basınçla içeriye püskürtülür.

Menekşe salyangozları adını alan başka bir tür kendilerinden çok daha büyük olan hayvanlara bile saldırırlar, onların da öldürücü bir zehirleri vardır, kurbanları deniz analaridir, ki Portekiz kadırgaları adını da alırlar. Bu büyük avları yakalayabilmek için menekşe salyangozlarının "yelken" kullanmasını da bilmeleri gerekir. Hava ile karışık sertleşebilen salyadan 12 santim uzunluğunda bir "lastik köpüğü şiltesi" meydana getirirler ve sonra bu sala asılarak kendilerini ılık dünya denizlerine bırakırlar. Elverişli rüzgârların yardımıyla bir "Portekiz kadırgasına" rastlarsa, denize menekşe rengi bir boya püskürtür, ki bu

salyangoz adını da zaten bundan almaktadır. Böylece hasmı bombalarını atıp ona bir zarar veremez, çünkü bu sıvı ona uyku verir. Bundan sonra menekşe salyangozu, deniz anasının 30 metre uzunluğuna erişen zehirli yakalama ağlarını, doyuncaya kadar yer bitirir.

Sicim salyangozlarına gelince, bunlar öldürücü silâhlarını yabancı hayvanlardan çalarlar. Onlara en fazla sevdikleri avları —deniz anaları, deniz anemonları ve daha başka müthiş yakıcı ahtapot cinsi hayvanları— yemenin bir zararı olmaz, hatta onların bu ısırğan sıvı kapsülleri salyangozun ağzından mide ve bağırsaklarına geçer ve sırtında sicim şeklinde torbalar içinde toplanır. Salyangozu yemek isteyen bir düşman gelir gelmez, bu torbacıklar derhal içindeki zehiri boşaltırlar ve böylece düşmanı kaçıırırlar.

Başkalarından geçinen bu gibi salyangozlar arasında en marifetlileri bir kaç gırtlak torbası salyangozudur. Bunlar et yemezler ve deniz yosunlarıyla geçinirler. Fakat onlar klorofili sindirmezler, onu sırtlarında ve tıpkı yaprağa benzeyen deri saçaklarında depo ederler. Klorofil burada güneş ışınları karşısında bitkilerde yaptığı aynı etkiyi gösterir ve şeker üretir. İşte bu şekerden de salyangoz kendisini besler. Bunun anlamı salyangozun başka birşey yemeğe artık ihtiyacı olmadığıdır. Kendisini bitkiye dönüştüren bir hayvan! Sanki insan salata yiyerek, yeşil bir deriye sahip olur ve tembel tembel güneşe yatarak bununla açlığını giderir. Gırtlak torbası salyangozu bütün dünyadaki en barışçı hayvandır, hiç bir hayvanı öldürmez ve bitkisel olmayan hiç bir şey yemez.

Salyangozlar, bu garip yaratıklar, klasik mitolojinin en ilginç tasarılarından birini gerçekleştiren biricik hayvancıklardır: onlar aşk okları atarlar. Bizim bağ salyangozları bu sıvı "mermi"lere sahiptirler, bunlar bir santimetre kadar uzundur ve özel kireçli bir maddeden oluşur. Bu gözlerin tam arkasında kafanın içinde saklı durur ve bir kas torbacığının yardımıyla fırlatılabilir.

"Topçu eşliği" altındaki aşk oyunu şu şekilde meydana gelir: Bütün aşk duygularını yeniden uyandıran Mayıs ayında iki bağ salyangozu birbirini buldular mı, sümüklüböcek temposunda birbiri etrafında dolaşmağa başlarlar. Sonra ayağa kalkarak kafa kafaya gelecek şekilde öne doğru doğrularlar, sanki birbirlerini yukarıya kaldırır ve tabanlarını birbirine dayayarak uzun bir süre bitip tükenmeyen yoklamalara başlarlar. Hangisinin erkek, hangisinin dişi olduğunu kendileri bile bilmez, onların her ikisi de hem dişi, hem erkek, yani tam anlamıyla çift cinsiyetli (hünsa) dırlar.

Bu muazzam yorgunluktan sonra salyangoz çifti bir istirahat arası verir. Yalnız onların her biri başka bir zamanda dinlenir. Biri aşk ateşiyle yanarken, öteki tam bitmiştir. Böylece onlar, salyangozların sevişmesinde de gerekli olan hislerin o uyumuna tam erişemezler. Bundan dolayı birbirlerine aşk okları yağdırmaya başlarlar. Her ikisinin de emilerek birbirine yapışmış olmasına, oklarla hiç biri ötekinin kalbine "nişan almamasına" ve yumuşak vücutlarının herhangi

bir yerine vurmak yetmesine rağmen, ve atış mesafesi en fazla bir santimetre tutan, bu atış denemeleri iki saat kadar sürer.

Okunu ilk atan hayvan, uzun bir istirahata ilk ihtiyaç gösteren olur. Fakat isabet alan taraf ağrı içinde sarsılır, en fazla kendinden geçer ve yorulmuş olan atıcıyı sevişme sona erinceye kadar rahat bırakmaz.

Tabii sümüklüböcek temposunda.

STERN'den

Felsefe Konuları:

İYİ NEDİR?

Prof. Dr. İbrahim Ağâh ÇUBUKÇU

İnsanlar öteden beri iyinin ne olduğunu araştırmışlardır.

Sokrates, iyinin bilginin ürünü, kötünün ise bilgisizliğin ürünü olduğunu söylemiştir. Ona göre iyi olan, aynı zamanda güzel ve yararlıdır. Çünkü iyi belli bir amaca hizmet eder. İnsan aklın ve bilginin ışığında hareket ederse iyiyi bulur ve mutlu olur.

Eflâton'a göre iyi idesi öteki idelerin üstünde yer alır. Bu iyi, bütün bilgilerin ve varlıkların kaynağıdır. Varlık âleminde olan her şey ideler (düşünceler) âleminin gölgesi gibidir. İyi, bilgi ve hazzın doğru, güzel ve ölçülü olan ile birleşmiş bir halidir.

Bilim ve gerçek, iyiye en yakın kavramlardır. Ancak iyi gerçekte bunların da üstündedir.

Aristo'ya göre iyi, her şeyin yöneldiği amaçtır. İnsan, ruhunun iyi ile uyum halinde olması nispetinde mutludur. İnsan erdemli davrandıkça iyiye yönelmiş olur. Ancak erdemli davranış akla ve itidale uygun olur. İyi, başka şeye araç edilmeyen erdemler ve insanın bu erdemlere göre davranışdır. İyiye kendi kendine yetme ve sürekli olma niteliği de aranır.

Stoacılar'a göre doğa yasasına uygun yaşayış insanı iyiye götürür. Doğaya uymak demek, olana boyun eğmek demektir. Dış etkilerden mutsuz olmamak demektir. Ancak insan dış olgular için elinden geldiği kadar aklını kullanmalıdır. Ölçülü davranışta çalışmalıdır. Erdem doğaya ve akla uygun davranıştır. İyi olan, erdemdir. Erdemi kazanmak için özgür iradeye göre hareket etmek gereklidir. Doğanın bir parçası olan insan akılla tutkularından kurtulur ve iyiyi kazanır.

Epiktetos'a göre iyi, arzunun, kötü ise nefretin ürünüdür. İyinin ödülü iyiliktir. İnsan ölünce yok olur. Cennet ve Cehennem aslı yoktur. Ancak evrendeki şaşırtıcı düzenin yaratıcı

cısı Tanrı vardır. Birey mutlu olabilmek için dileklerinden vazgeçip olanı kabul etmelidir. O vakit dileği yerine gelmemesi yüzünden mutsuzluk doğmaz. Olana rıza gösteren, iyinin ve mutluluğun anahtarını bulmuş olur. İnsan bencilliği ve inançsızlığı attığı derecede mutluluğa kavuşur. Tutkuların kölesi olan, acıdan ve ölümden korkan kimse özgürlüğünü yitirir. Doğaya ve akla uygun yaşayan, gereğinde mahrumiyete katlanan kimse ise iyiye yönelmiş olur. Bilgelik elimizde olanı ve olmayanı bilmek ve ona göre davranmaktır. Arzu, fikir ve her türlü davranış elimizdedir. Vücut, mal, şöhret ve mevki ise elimizde değildir.

İmparator Marcus Aurelius Antonius iyi kavramı üzerinde durmuştur. Ona göre insan, kendini içinde bulduğu düzene uymalıdır. Tanrının yarattığı her şey iyidir. Bütün insanlar kardeşlerdir. Herkes birbirini sevmeli ve korumalıdır. İnsan kendine kötülük yapana bile iyilik etmelidir. İnsan her şeyi kuşatan evrensel akılla uyum halinde olursa mutlak iyiye yani Tanrı'ya yaklaşır. İnsan bireysel akla uygun yaşadıkça, evrensel akla uygun hareket etmiş olur. Kısacası doğanın yasalarına uygun davranan kişi iyinin ve mutluluğun yoluna girmiş olur.

Plotinos, felsefesinde geçen Mutlak ve Bir olan varlığı hem Tanrı, hem de iyiliğin ve güzelliğin kaynağı olarak belirtmiştir. İyi, maddeden arınmış olan şeydir. Kötü ise hem çirkindir, hem de maddeye bulaşmıştır. İnsan kendi ruhunu arttıktıkça iyiye yönelmiş olur. Tanrı hem mutlak, hem de güzel ve iyi olandır. İnsan gönlünü maddeden arttıktıkça ve erdemli davrandıkça Tanrı'ya yaklaşır. Başka bir deyimle iyiliğin ve güzelliğin kaynağı olan Bir'e yaklaşır.

Descartes'e göre iyi olanı kazanmak için bilgece davranmak gereklidir. Bu nedenle insan ahlâk kurallarına uymalıdır. Ahlâk kurallarına uymak isteyen kimse her şeyden önce yapmak ve